

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1030.

CHICAGO, ILL., 9. JUNIJA, (JUNE 9), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Ameriško delavstvo in prihodnje predsedniške volitve.
Izgredi v Tampu in New Yorku.
Socialistine zmage v evropskih deželah.
Guverner Fuller odredil preiskavo Sacco-Vanzettijeve obravnave.
Alkoholna moča v New Yorku.
Profiti Pennsylvanske železnice in drugih velikih kompanij.—Plače delavcev.
Perzijanke in klobuki—moderniziranje muslimanskega ženstva.
Prebivalstvo Japonske naglo raste.
Stare, pozabljene postave.
Slavni in neslavni ljudje.
Delavstvo in njegova varnost pri delu ter njegovo zdravstvo.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Časopisje voditelj ljudstva.
Zavedno slovensko delavstvo za J. S. Z.

Iz Johnstowna.
Slavnost desetletnice Slovenskega doma v Girardu.
Piknik kluba J. S. Z. v Girardu.
Velika vdeležba na barbertonskem shodu J. S. Z.
Milwaški župan bo govoril na socialističnem pikniku v Chicagu.
Piknik društva "Vodnikov Venec" št. 147, SNPJ. v Clevelandu.
Naselbina Farrell, v vrstah klubov J. S. Z.
Niknik društva "Pioneer" št. 558, SNPJ. v Chicagu.
Shod v Warrenu dobro uspel.
Zapisnik kansaške konference J. S. Z.
Priredbe klubov J. S. Z. in drugih socialističnih organizacij.

RAZNO.

Vščipci.
Bele noči. (Ivan Vuk).
Listnica uredništva.
Slovenska mladina v Clevelandu na odru.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$8.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

SOCIALISTIČNI PIKNIK

ČIKAŠKE OKRAJNE ORGANIZACIJE

BO

V NEDELJO
19. JUNIJA

V RIVERVIEW PARKU

Govorniki:

DAN W. HOAN, Milwauški župan,

GEORGE R. KIRPATRICK, avtor in predavatelj, in drugi.

KONCERTNE TOČKE, IGRE IN PLES.

Vstopnina 30c. Otroci pod 12 letom vstopnine prosti. Vstopnice se dobe pri tajniku kluba št. 1, v uradu Proletarca in pri članih in članicah kluba.

PRIČETEK PROGRAMA OB 2. POPOLDNE. PARK OTVORJEN OB 10. DOPOL.

Rojaki, ta piknik prireja vaša, delavska organizacija, vdeležite se ga v obilnem številu.

POPOLNOMA NEKAJ NOVEGA,

je izredna ponudba knjig iz Proletarčeve zaloge, po zelo znižanih cenah.

"BEG IZ TEME", — najnovejša knjiga v slovenski literaturi. Obsega nad 300 strani; v nji so zastopani najboljši ruski pisatelji, ki so kazali ljudstvom pot iz TEME, cena vezani\$ 1.75

"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS", je knjiga, ki vam v poljudnem in sentimentalnem tonu pripoveduje o sodnjiskem procesu v Clevelandu l. 1918, v katerem je bil pokojni sod. Debs obsojen na 10 let ječe; o njegovem življenju v Atlantski jetnišnici itd., cena 1.20

"YERNEY'S JUSTICE", angleški prevod Cankarjevega "Hlapca Jerneja". To je knjiga o hlapcu in njegovem neuspešnem iskanju pravice. Čitati bi jo moral vsakdo, ki je več angleščine, cena vezani50

"THE ROAD TO PERFECT HEALTH", spisal Dr. J. H. Greer. V interesu vašega zdravja, bi ne smeli biti brez te knjige. Obsega 253 strani, z 75 ilustracijami, cena le..... .50

"THE SOCIAL EVIL", druga knjiga, ki jo je spisal Dr. Greer, priporočljiva vsakemu, posebno pa delavcem, cena15

"OBISKI". V tej knjigi opisuje Izidor Cankar obiske pri 12 slovenskih umetnikih. — Zanimivo in poučno berilo, cena vezani 1.40

Skupaj \$5.50

Po začasno snižani ceni za \$3.65

Pošljite naročilo takoj na:

PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1030.

CHICAGO, ILL., 9. JUNIJA, (JUNE 9), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravišтво (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

AMERIŠKO DELAVSTVO IN PRIHODNJE PREDSEDNIŠKE VOLITVE.

V predsedniški kampanji l. 1924 je politično in strokovno organizirano delavstvo nastopilo skupno. Nominiralo je senatorja LaFolletta za svojega predsedniškega kandidata, ki je dobil blizu pet milijonov glasov. LaFollette je z vso svojo oratorsko silo posegel v kampanjo, enako socialistična stranka, medtem ko so bile tiste unije, v katerih prevladujejo republikanski in demokratiški politiki, v nji zelo mlačne. Vzlic temu se je izmed vodilnih unijskih odbornikov edino le John L. Lewis, predsednik U. M. W. of A., izrekel proti neodvisni politični akciji delavstva ter indorsiral kandidata republikanske stranke. Nešteti unijski odborniki pa so delovali kot demokratje ali republikanci v kampanjah za kandidate v kongres, v senat, v razne državne in druge urade, ter tako vzlic temu da so se izrekli za LaFolletta indirektno pomagali predsedniškemu kandidatu republikanske ali pa demokratske stranke.

LaFollettova kampanja je bila polna težkoč, stalo pa je zanjo tolikšna množica delavcev in farmerjev, da jo kapitalistično časopisje ni moglo prezreti. Dali so ji posebno v početku toliko publicitete, da je bil človek pod vtisom, kakor da je vse ljudstvo te dežele proti demokratom in republikancem in da bo LaFollette gotovo izvoljen. Bosi pa so rekli: Le ga izvolite, toda kdo vam bo dal delo in kruh? To je pomagalo, in Coolidge je bil izvoljen z ogromno večino. A vendar je bilo oddanih proti strankama korupcije, kar se tiče najvišjega urada v deželi, pet milijonov glasov.

Socialistična stranka jih je dosegla v prejšnjih kampanjah največ milijon. Ko bi imela pod svojim imenom vsaj malo tistega sodelovanja od strani unij, progresivcev in naprednih farmerjev, ki ga je imela LaFollettova kampanja, bi jih dobila veliko več.

Edina politično organizirana in politično izvežbana skupina, ki je funkcionirala v vsi deželi, je bila v LaFollettovi kampanji socialistična stranka. Ta se je z vso resnostjo prizadevala, da razne skupine pridobi za trajno politično enoto in jim je predlagala ustanovitev ameriške delavske stranke. LaFollette je med tem zbolel in umrl. Tiste skupine, ki so bile

za organiziranje nove stranke, so bile proti imenu "delavska", zavrgle so predlog socialistične stranke ter ustanovile progresivno stranko, ki je bila mrtvorojena. Imela je nekaj časa urad v Washingtonu, v nekaterih državah je imela večje skupine, npr. v Illinoisu, nobenkrat pa ni pokazala, da je zgrajena na trdnih tleh. Njena illinoiska skupina, ki je bila izmed vseh najjačja, je doigrala v kongresnih volitvah prošlo leto. Konservativne unije so se vrstile k "blaženi" taktiki nagrajevanja prijateljev in kaznovanja sovražnikov, progresivne pa čakajo ugodnega vremena, predno pridejo z iniciativo za reorganiziranje ameriškega delavstva na političnem polju.

V Minnesoti funkcionira farmerska-delavska stranka, ki je velika politična sila. Ni pa več tako enotna kakor je bila, dasi je vsaj od zgoraj, to je na vodstvu, boljše organizirana kakor je bila. Zelo so se ji poskušali pridružiti komunisti, z lepa in z grda, a ni šlo, in od komunistov zamišljena konvencija l. 1924 v St. Paulu je bila velik fiasko. Kandidate, katere je nominirala, je potem preklicala, oziroma so sami odstopili; njenemu glavnemu voditelju, uredniku glasila minnesotske delavske federacije so bile na clevelandski konvenciji odrečene delegatske pravice. Kaj namerava minnesotska F.L.P. v prihodnji predsedniški kampanji, sedaj še ni znano. Znano je le, da jo komunisti, vzlic temu da so z njo skregani, silijo, naj nastopi samostojno, in če nominira "sprejemljive" kandidate, jih bodo komunisti podpirali. L. 1924 je dobil njihov kandidat Wm. Z. Foster tako majhno število glasov, da se trud ni prav nič izplačal. Zato je komunistična taktika v tej deželi prilagojena za "sodelovanje". Oni vedno koga vabijo v "enotno" fronto. V prihodnji kampanji za predsedniške volitve bodo še manjši faktor kot v oni l. 1924. Vsaka skupina se brani njihovega pečata, kajti ko hitro ga dobi, je obsojena hiranju.

Ostane še socialistična stranka, ki funkcionira v vseh Zedinjenih državah, toda v enih so njene organizacije jako šibke. Predno jo je zadel val medvojne in povojne reakcije, je imela par sto angleških listov in mnogo drugih. Ne-

kateri so imeli razmeroma veliko cirkulacijo. Dnevnik New York Call, Milwaukee Leader in eden v Montani so bili njena najvplivnejša glasila. Appeal to Reason, tednik, je imel do milijon cirkulacije. Bil je privatna posest in stranka nad njim ni imela kontrole. Med vojno je kot socialistično glasilo izginil v valovih raznih furij ter se oprijel nove taktike "ugajanja" množicam. V nji se je izgubil. Ko so ga po vojni skušali lastniki spraviti v nekdanji tir, so izprevideli, da so prišli prepozno. Mnoga druga strankina glasila pa so bila prisiljena prenehati vsled provokacij in gospodarskih težkoč. Ameriški reakciji je prišla vojna ravno ob pravem času. Socialistična stranka je imela v legislaturah raznih držav že precej poslancev, marsikakšna občina je bila pod njeno upravo in vodstvom, in izgledalo je, da postane v par letih marsikje zelo nevarna premoči kapitalističnih strank. Zato so se demokratje in republikanci v lokalnih kampanjah združevali, ali pa so uvedli "nestrankarske" volitve in s tem otežkočili socialistom agitacijo, ker so imeli le majhna gmotna sredstva, kapitalistični politiki pa zanje niso nikoli v tiski.

Vojna je dala ameriškemu kapitalizmu krasno priložnost navaliti na to stranko. In to je storil. V prilog so mu bili mnogoteri socialisti, ki so bili kot agitatorji in kot politiki brez pravih izkušenj; s svojo neprevdarno taktiko so napeljevali vodo na mline reakcije. Kapitalizem se je v teh viharjih poslužil tudi špijonaže na debelo ter agentov provokatorjev. Slednji so dobili toliko pristašev, da je bila socialistična stranka v resni nevarnosti popolnega razsula. Rešila jo je vztrajna skupina sodrugov na njeni konvenciji l. 1919. Od tedaj pa do l. 1923 je životarila; le nekatere njene postojanke so ohranile prejšnjo agilnost. V volilnih kampanjah v lokalne urade in l. 1920 za svojega predsedniškega kandidata je dobila vzlic slabotni organizaciji toliko glasov, da so bili i socialisti i nasprotniki iznenadeni. Simpatije zavednega ameriškega delavstva so ostale na strani socialistične stranke.

Prošli mesec je zborovala v Pittsburghu eksekutiva socialistične stranke; razpravljala je o situaciji v stranki, o raznih skupinah ki morda pridejo prihodnje leto v poštev v kampanji proti obema strankama korupcije, in o izgledih, ki jih ima socialistična stranka prihodnje leto v kampanji za predniške volitve.

Danes je socialistična stranka edina organizacija ameriškega delavstva, ki pride v poštev v volilni borbi l. 1928. Ima priložnosti za razmah kakor jih še ni imela v letih po vojni. Rabi pa jačje organizacije in potrebno je, da razširi svoje liste, angleške in neangleške. Eksekutiva je zaključila, da stranka v tem letu stori vse, da se njene postojanke reorganizirajo posebno v tistih državah, ki so že več let neaktivne v socialističnem gibanju, in da se

jih pojača v vseh drugih. V ta namen pride za nekaj mesecev v strankin urad poseben direktor, in ta posel dobi sposobna oseba, kateri je ameriško delavsko gibanje in zgodovina naše stranke poznana do dna.

Eksekutiva je podala izjavo, da želi v tem prizadevanju sodelovanja vseh, ki so za samostojno politično akcijo delavstva ter za boj proti kapitalizmu. Izjavila je, da je pripravljena sodelovati za ta namen z vsemi unijami in drugimi skupinami, ki hočejo da se ameriško delavstvo osvobodi vpliva kapitalističnih politikov.

Zaključila je, da se konvencija socialistične stranke vrši že januarja prihodnje leto, ker ne smemo izgubiti nobenega dneva v svojem prizadevanju, da izvojujemo našim kandidatom rubriko soc. stranke v vseh državah, v katerih jo je poslednja leta izgubila.

Socialistična stranka se ne pripravlja na volilno kampanjo samo radi glasov. Ona jo bo izrabila za svoje pojačanje, v interesu socialistične vzgoje in v interesu vsega delavskega razreda.

J.S.Z., ki je danes ena najvažnejših federacij v soc. stranki, bo storila kar je v njenih močeh za pojačanje socialističnega gibanja v tej deželi, in v ta namen bo sodelovala s socialistično stranko v izvajanju njenih načrtov z vsemi svojimi močmi.

Izgredi v Tampu in v New Yorku.

Tri dni je razgrajala drhal v Tampu, Florida, pred okrajno ječo in jo oblegala. Posebno divja je bila ponoči. Hotela je B. F. Levinsa, ki je po lastni izpovedi umoril Herman Merilla, njegovo ženo in tri otroke, da ga linča.

Tri noči je naskakovala ječo, da dobi jetnika ter mu sama plača zob za zob. Naskoke je odbijalo tisoč rednih in posebnih šerifovih deputijev, katerim je pomagalo 500 mož milice. Štirje so bili v spopadih ubiti in mnogo ranjenih. Kakih trideset vodilnih razgrajacev je bilo aretiranih. Morilca so skrivoma odvedli v drugo ječo.

Drhal je težko kontrolirati, kadar nastopa drhalsko. Ker v Tampu ni zahtevala drugega kakor jetnika, ki bo itak končal na vešalih, dasi mu bo vzela življenje postavna ne pa "linčarska justica", je dala samo nekaj življenj ter par ducatov ranjenecv. Če pa bi ta drhal razgrajala vsled tega ker bi zahtevala "privatno lastnino", ali večje plače, tedaj bi bile nanjo obrnjene strojne puške, in namesto štirje bi bilo 400 ubitih, mnogo ranjenih in kolovodje v ječi, kjer bi ostali mnogo let. Drhal je vedno drhal. Razlika je le v tem, kaj hoče, in na podlega tega dobiva kazni.

V New Yorku sta bila v sporu med italijanskimi fašisti in protifašisti zaklana dva fašista. Včasih pa fašisti ubijejo kakega protifašista. Na spominski dan 30. maja so newyorški italijanski fašisti imeli parado. Protifašistični Italijani smatrajo take prireditve za izzivanje in tako je prišlo do izgrede. Kravali med italijanskimi fašisti in protifašisti v Ameriki so se dogodili že v vseh ameriških mestih, ki imajo večje italijanske kolonije. Fašisti in protifašisti so večinoma delavci. Oboji živijo v Ameriki, in oboji so z duhom v Italiji. Pravijo, da med ameriški Italijani ni mogoče drugače.

Kdo ima koristi od tega? Čemu se ubogi italijanski delavci, zaničevani kakor so, postavljajo z Mussolinijevim fašizmom in s tem izzivajo pametnejše italijanske delavce ter povzročajo v napetosti med obojimi izgrede in poboje? Namesto da bi svoj ugled dvignili, se s takimi boji izpostavljajo še večjemu zaničevanju. Drhal je nemisleča, udaja se instinktom in ne more preudarjati. Človek se mora naučiti, da bo človek tudi kadar bo v množici.

Guverner Fuller odredil preiskavo Sacco-Vanzettijeve obravnave.

Sacco in Vanzetti sta dobila če že ne novo obravnavo za sedaj vsaj toliko, da je Alvan T. Fuller, guverner države Massachusetts, odredil posebno preiskavo, ki naj dožene, ali je bila sodna obravnava, v kateri sta bila obsojena na smrt radi roparskega umora, ki se je zgodil pred dobrimi sedmimi leti v South Braintree, Mass., pravična in nepristranska, ali ne. Končni odlok sodišča se je glasil, da morata iti na električni stol 10. julija t. l. Protesti ameriškega delavstva, mnogih pisateljev, profesorjev itd., ter pritisk svetovnega delavstva in apeli raznih humanitarcev so zlomili trdovratnost oblasti države, ki je obsodila Sacco in Vanzettija na smrt v okolščinah, ki niso justici prav nič v čast. Sodnik, ki ju je obsodil, vztraja, da je izrekel "pravično" sodbo in da vsled tega morata na električni stol. Guverner pa je spoznal, da bi tak umor brez nove preiskave ne dobil odobrenja javnega mnjenja, ne v tej deželi in ne v drugih, pa je imenoval preiskovalno komisijo, v kateri so, A. Lawrence Lowell, predsednik Harvardeske univerze; Robert Grant, bivši sodnik, sedaj novelist; Samuel W. Stratton, predsednik tehnološkega instituta države Massachusetts. Ob enem vodi guverner neodvisno od omenjenih treh svojo preiskavo, ki pa seveda ni še nobena garancija, da Sacco in Vanzetti dobijo svojo pravico. Če je namen preiskovalcev najti resnico in dognati dejstva, je delavstvo ki se je zavzelo za obsojenca do-

seglo kar je hotelo. Drugačnega namena bi preiskava sploh ne smela imeti. Najslabše pri tem je, da če poda poročilo ki bo v prilog obsojencema, bo postavila v slabo luč "justico" in ob enem dokazala, da je bila borba mednarodnega delavstva upravičena. Tega pa se oblasti boje. Oblasti, sodne ali druge, nočejo da se bi pokazalo njihovo dostojanstvo v slabi luči, in zato so preiskave, ki imajo dognati njihova dejanja v luči resnice, zelo otežkočene.

A že to, da je preiskava odredjena, je v danih okolščinah uspeh. Če ne bo dosegel kar bi v imenu pravice moral, se bo z borbo nadaljevalo.

Socialistične zmage v evropskih deželah.

V evropskih deželah, katere imajo razvito industrijo in močno delavsko gibanje, vzemirjajo profitarski sistem, denarne mogotce ter reakcijo socialistične zmage. Pri raznih dopolnilnih volitvah v Angliji, kakor tudi v občinskih volitvah, je socialistično delavstvo doseglo presenetljive uspehe. Pri državnozborskih volitvah v Avstriji so se združile proti socialistom vse meščanske stranke, bile liberalne ali klerikalne, pa so vzlic temu komaj ohranile večino nekaj glasov. Socialistična stranka je napredovala v glasovih in mandatih. Komunistična je nazadovala v glasovih in ni dobila vzlic proporciju nobenega mandata. Socialisti jih imajo že blizu polovico.

V Nemčiji je socialistična stranka dosegla velike volilne uspehe v Meklenburgu in pri občinskih volitvah v raznih krajih. Nemška socialistična stranka vzlic bojem, ki so naperjeni proti nji iz tabora kapitalizma in reakcije ter iz komunističnih vrst, napreduje, dasiravno so ji še pred petimi leti prerokovali iz obeh taborov popolno propast. V Meklenburgu so socialistični glasovi narasli, komunistični in oni reakcionarnih strank pa nazadovali.

V mestu Dansko, ki služi po vojni za pristanišče poljski državi, a ima samostojno upravo in je pod vlado lige narodov, so pri zadnjih volitvah socialisti napredovali še bolj kot v Meklenburgu; nazadovali pa so nemški monarhisti (Dansko je bilo preje nemško mesto in ima nemško prebivalstvo) in komunisti.

Celo na Slovenskem, kjer je delavsko gibanje do kraja razrahljano, so socialistični glasovi v preteklem in v tem letu narasli če je bilo v volilnih nastopih med posameznimi delavskimi strujami vsaj malo enotnosti.

"Proletarec" izhaja enaindvajseto leto. Ves ta čas je urejevan samo za en namen: vzgajati delavstvo v socialističnem duhu.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

Takrat, ko sta izginila Zgonc in Rezika po pešpoti in Guzej nazaj v mesto, se je priplazila izza žive meje, ki je stala ob cesti, dolga senca. Klinger je stopil iz snega in se podal proti hišam. Slišal je nenavadni razgovor in je podal proti hišam. Slišal je nenavadni razgovor in je videl vso neobičajno sceno dveh zaljubljenec in radovednost ga je potisnila za mejo. Uvidel je, da jih je Guzej zasledoval in je bil prepričan po tem dogodku, da se pripravlja nekaj nerazumljivo groznega za Abrama in Milana. In je sklenil, da reši to uganko. Pričel je spoznavati, da je Guzej tisto zlo, ki je pričelo razprostrirati svoja črna krila nad tem krajem.

Vsvoji sobi se je vsedel k pisalni mizi, odprl knjigo in je pričel brati: Sredi branja pa ga je objela velika žalost. In potem misli v žalosti:

— Ali delam? Kaj sem že napravil?

In osamelost mu je še večala to žalost. Že mesec dni ni videl Helene. Niti ni vedel kje je. To pa je bilo hudo. Ko je bila žalost največja, je slišal, da se je pred hišo ustavil voz, da so se odprla vežna vrata. In takoj se mu je zazdelo, da je ta, ki gre po stopnjicah, namenjen k njemu. Vrata so se resnično odprla — in Helena je vstopila. Radosten krik je zarajal po sobi, ko sta v objemu velikega koprnjenja praznovala poljub tako težko pričakovanega snidenja.

— Potem, potem, Rihard! Vse ti povem! Samo pusti me, da se oddahnem. Tri dni sem se neprestano vozila — kako je bilo to mučno! Odstopi mi, dragi, eno sobo, da si uredim svojo obleko.

— Kopalnico ti pripravim. To ti bo dobro delo! Hitel je, prevzet in velik od zadovoljstva.

— Še kovčke mi prinesi, prosim te! V veži so.

Znosil jih je v sobo, postavil zaželenega v kopalnico in jo poklical iz svoje sobe:

— Vse je pripravljeno. Ko je šla mimo nje, ji je zašepetal: Nestrpno te bom čakal!

Vsedel se je v fotel in premislil:

— Komaj deset minut je preteklo od tega, da sem bil žalosten, sam s seboj nezadovoljen — sedaj pa naenkrat, kakor da sem samo jaz na svetu in Helena. Potem je poklical hišnika in ga poslal po večerjo. Ta hip ni mislil ničesar. Z napol zaprtimi očmi je sledil dimu svoje cigarete, ki se je dvigal v navpični črti pod svetilko.

Prav tiho so se vrata odprla. Helena je stopila po prstih v sobo, oblečena v temno lahko

obleko in se vsedla kraj njega. Rihard jo je gledal, gledal, jo prijel za roko in prosil:

— Govori, govori, Helena!

— Ko so pokopali Karla von Rosensteina, ko sem izpolnila njegovo poslednjo voljo, sem se peljala na Poljsko, kjer je imel več posestev. Te sem prodala in sem se nato peljala v Pariz, kjer je imel tudi več hiš. Tudi te sem prodala s pomočjo svojega notarja. Zato sem porabila ves ta čas. In veš zakaj ti nisem ničesar pisala? Ne veš? Samo zato, da te presenetim! Mislila sem, da bo trajalo to samo nekaj dni — pa sem se ukanila. In kaj misliš, koliko imam sedaj denarja — ?

— Tega ne vem.

— Okoli dvesto milijonov!

Riharda je zazeblo. Dvesto milijonov — to je vsota, ki lahko upropasti mnogo ljudi — in ki jih še več osreči!

— Dvesto! — Toda jaz jih nimam. Kaj bi s takim bogastvom! Vse sem izročila človeku, da napravi z njim kar hoče. In tudi tega ne veš, kdo je ta človek — kaj ne?

— Ne morem tega vedeti.

— Ti, ti, ti — ti, moj ljubi!

— Jaz? se je prestrašil. Vse to — vse to — Stal je in je resno pogledal Heleno. Meni si vse to dala — —? Tega nisi storila prav! Ne, ne, tega nisi storila prav!

Helena se ni vznemirila. Pritajeno se je smehljala, zakaj ona je vedela, da je storila prav.

— Zakaj ne Rihard?

— Kaj bi z denarjem — ? S tem tako kri- vično pridobljenim denarjem! Moja vest tega ne dopušča, Helena! Glej, kako zadovoljen sem bil še pred trenutkom — to da sedaj nisem več. Daj, pusti mi samo tvojo ljubezen — ničesar drugega ne maram od tebe.

— Rihard, vsedi se in me poslušaj! Tik mene se vsedi! Ali se spominjaš večera, ko si mi oznanjeval nauke pravičnosti in ljubezni? Ko si ni pokazal strahovitost vseh teh prebivalcev in bedo njih src? Od tistega časa sem mnogo mislila na to. In sem občutila, da me naenkrat težijo ti milijoni, po katerih sem včasih hrepene- la. Do so mi v breme. Da sem v primeri z njimi in s svojim bogastvom ničvrednica, ki so me nasitili in oblekli do smrti . . . Zato vidiš, sem naročila notarju, da odstopam vse svoje boga- stvo, ki ni moje — temveč milijonov ljudi, ki so krvaveli ob vsakem vinarju — tebi. Da jim ga daš nazaj. Da ga daš tistim, ki so ga pridobili — — da jim ga vrneš. Ali sem prav storila?

Občudoval jo je. Zamaknil se je v njene oči po teh besedah in niti ni mogel spregovori- ti. Zakaj naenkrat se mu je zazdelo — da ni delal zaman, da je to sad njegovega dela. Stis- nil ji je roki v velikem genotju in ona je obču- tila neprimerno zadoščenje.

— Ali, kako ga naj obrnem? Helena, si tu- di na to mislila?

— Ljubi, lažje bo vrniti kakor jemati, toda pusti danes to — in misli samo name. Samo danes, Rihard!

— Bom mislil samo nate, je odgovoril in hotel odpirati hišniku, ki je prinesel večerjo.

Po večerji je ugasnil zdravnik luč pod stropom in prižgal na mali mizici poleg divana stoječo svetilko z vijoličastim senčnikom, ki je polnila sobo s prijetno poltemo. Drug k drugemu sta se vsedla in sta govorila.

Svečanost pogovora v stanju, ko postajata moški in ženska mož in žena, skoraj da nima primere. Valovi med srci, se sprijema v eno in pretvarjajo se okoli njih v nič, tako kadar da bi duši izstopili in zavzeli ves prostor, v katerem se nahajata telesa in bi ju obdali s prozornim toda neprodinim zidom svoje volje, ki hoče samo njega in hoče samo njo.

— Kaj sem sedaj jaz, je spregovorila Helena, naslonjena na njega. Sedajle, ko ne vidim sveta, ne vidim niti slik v sobi, ne svetilke pred seboj, dasi vem, da so tam zunaj gore in ravnine, da visi na oni steni slika Darwina in da gori pred menoj luč, ko ne vidim drugega kakor samo tebe, če tudi ne vidim tvojega obraza —?

— Sedaj si žena! Ti veš, da je okoli naju svet in kosmos in vendar si sedajle samo ti na svetu in samo jaz in to je dobro.

— Ti pa si — — — ?

— Jaz sem mož! Tvoja duša je moja! In če rečem: Jaz hočem, da boš moja na veekomaj — boš moja tudi po smrti. Telesa ne bo več, toda ti boš čutila mene v obliki sile mojega hotenja. Rekel pa sem že tako tisto uro, ko sem se prepričal, da ne ljubiš.

— Tudi jaz hočem, da boš moj na veekomaj. In že čutim, da verujem tudi jaz v silo svoje volje.

— Po čem spoznavaš to, duša?

— Prvikrat v svojem življenju čutim danes to veličino resničnega verovanja. Ko sem prve mu moškemu dejala, da ga ljubim, sem mu zašepetala — kakor da bi se bala svojih besed, ki so se mi zdele priučene — toda nisem vedela, še dotaknilo se me ni ono večno pozabljenje, kakor ga danes občutim. Telesa nisem čutila, spoznavala pa sem vse predmete okoli sebe in natančno se spominjam, da nisem imela nobene vere v večno ljubezen, zakaj že po tistem trenutku so mi vše misli v prihodnost, kaj bo čez nekaj dni.

— To pa je tisto, kar je znak omahljivega verovanja — pravzaprav nevere — zakaj: kdor omahuje ne veruje. Meni se še ni pripetilo to. Tudi jaz sem ljubil — a omahoval nisem. Toda ženska ni verovala v mene. Zato sem končal svoje hotenje in ga pokopal v brezno premišljevanja, ki se je zgrnilo čez njega — tako da ga danes nič več ne čutim.

— In kaj je ljubezen? Vem: Jaz ljubim tebe, ti ljubiš mene, vem da sem neskončno zadovoljna, toda ne vem od kje vse to.

— Ljubezen je združitev najinih hotenj po vsebini obeh src, ki hočeta živeti večno. Večnost pa ni v sedanosti, temveč v potomstvu in v to so usmerjene najine misli. Zato je prisilila Večnost vsa živa bitja, da se plode. Prisilila jih je s tem, da je oplojenje obenem tudi hipno pozabljenje vsega telesnega in duševnega trpljenja — zakaj, če bi bila to bolečina, bi bila zemlja pusta in prazna. In če oplodi verni mož ženo, ki veruje v njega je to miterij popoldne ljubezni, na kateri je naslonjeno človeštvo.

— In rastline . . . rože Te ne mislijo, ne čutijo — in vendar se plode?

— Kdo ve, če ne občutijo bolečin, ko jih trgač? Kdo ve, če ne poka od trpljenja drevo, ki ga žagajo na dvoje?

— Kakšna skrivnost! —

V teh silnih hipih je vstal mož in je vstala žena in sta šla v pozabljenje.

Okoli njih so se gromadili zvoki sinfonije neutrudljivega dela, se zaganjali ob okna, ob hribe, ob nebo — pod katerim so prhutale prostrane peroti ptice ujede, ki je kljuvala z ostrino svojega kljuna v dušo te zemlje.

Mož in žena pa nista čutila ničesar.

Par dni pozneje.

Rihard in Helena sta urejevala svoj dom. Udobno sta si uredila svoje gnezdo in sta se ljubila. In neko popoldne, ko sta sedela v salonu, skozi katerega okna so se videle vse naselbine tea rudarskega mesta, je spregovoril Rihard.

— Danes, Helena, hočeva misliti na milijone! Kako jih vrneva tistim, katerih so.

— Poslušam te, ljubi! Razloži mi.

— Mislil sem in mislil do danes vsako uro. Pa sem domislil: Če bi izročil denar stranki, bi ga zapravila! Če bi ga delil — bi me ogoljufale propalice — zakaj tudi med rudarji so izvržki! Sklenil pa sem, da pripravam s tem denarjem delavstvu ono — kar najbolj potrebuje: Vzgojo in izobrazbo. To pa bom naredil na ta način, da bom sezidal v tem kraju veliko zgradbo, v katerem bo zavod za rudarske otroke, šola za iste, telovadnica, kopalnica — dalje veliko dvorano za predavanja, ki bo opremljena s pozornico na kateri se bodo uprizarjale tudi gledališke igre, koncerti, recitacije, veliko knjižnico . . . Veš, Helena, vsega tega manjka temu ljudstvu. Manjka vsemu proletarjatu in to najbolj potrebuje. Če hoče človeštvo odpraviti tiranstvo, se mora pripraviti na to. Tudi s silo, s krvjo bi dosegel ta edini cilj svojega stremljenja — toda nasilnika je še vedno pokončal nasilnik. Kadar pa bo nasilnik pokončan z vero v srcih in z revolucijo naših misli — tedaj bo zadovoljstvo in mir na zemlji. In pričem takoj z delom in delal bom neumorno, da bom čimprej stopil na kupolo zgradbe nove bodočnosti in pričel oznanjevati prerokbe o sreči in zadovoljstvu. In ti, draga moja, mi boš pomagala! (Dalje prihodnjič

IVAN VUK:

BELE NOČI.

(Iz zgodb mojega drugega "Jaza".)

POZDRAVLJENE bele noči . . .

Ste se ustavili kedaj v življenju na cesti, ko se je spuščal na zemljo večerni somrak, odeva je v sivi pajčolan, pretkan s črnimi niti noči, vso prostranstvo?

Ste se ustavili in se zagledali vanj?

Na nebu je bilo še svetlo, še so trepetali poslednji pozdravi zatonele žarkov solnce, a zemlja se je zavijala v tisti pajčolanasti plašč, sivi, kakor listje topolov. Tišina je zavladovala krog vas, taka tišina, kakoršne se spominjate iz otroških let, ko se je pripravljala babica, da vam, otrokom, pripoveduje pravljice o zakletih kraljčinah, o povodnjem možu, o prekrasnih vilah . . . O življenju, ki se vam je zdelo neverjetno, nemogoče, a ga je bilo vse polno krog vas in v vas . . . A vi, otroci, ste molčali v pričakovanju in v dušah vam je bilo tako nepoznano svečano, kakor človeku, prestopivšemu prag cerkve v tujini, katere še ni nikdar videl, a samo slišal, da stoji nekje vsa tajinstvena in krasna. Ko pa si jo je ogledal v notranjosti, je bila tako poznana, kakor domača. Z vami vred pa je molčal celo mrak in vse okrog vas.

Ste se zagledali kedaj v tak somrak?

Na nebu so se odpirale blesteče oči zvezd, kakor da se pravkar prebujajo in gledajo na zemljo, pošilja jo pozdrav. No tiste oči niso bile tako blesteče, kakor so blesteče v temnih, jasnih večerih. Sanjajoč na pol, na pol bdeče so bile, podobne očesu dekleta, katerega vzbudi jutro belega dneva, a pod vtisom prelepih sanj mižaje misli o njih, boječ se jih utopiti v jutranji svetlobi. V vejah belih brez je šelestelo listje s tihim, sanjajočim šepetom. S takim šepetom uspava mati svoje dete, radujoč se v duši njegovem čistemu usmevu, tako prelestnem in milem, s kakoršnim se usmevajo samo srca, ustvarjajoča paradiž . . . Somrak pa je zavijal v svoj sivi pajčolan pretkan s črnimi niti noči vse prostranstvo in vse predmete s tako nežnostjo in skrbnostjo, kakor zavija mlada žena svoj poročni venec, viden, dragocen spomenik sanjajoče mladosti, polne belosnežnih pravljič, zamenjane z bežnim življenjem, v katerem se redkokedaj oglasi glas pravljice iz minulih dni. Zavijal je zemljo, da ona, kakor človek, posedi v prijetnem hladu in posanjari o rečeh, ki so shranjene v duši.

Ste se zagledali kedaj v tak somrak?

Pred vas so stopile podobe, nejasne, kakoršnih še niste videli, komaj da se jih spominjate iz sanj, sedale k vam in govorile z vami. Poslušali ste pravljice tistih nepoznanih prijateljev, sedajočih k vam, govorečih z vami in sladka lenoba se vam je razlivala po žilah. Po licih pa vas je poljubljala večerni vetrič in vas objemal s svojimi osvežajočimi krili. Nejasna želja vam je pošepetavala neke, da bi se dvignili in šli v postelj. A vi ste se nehote tiskali k nepoznanim, ki so prisedali k vam in prosili v mislih, naj vam govorite mnogo, mnogo s tistim sladkoopojnim sanjarskim jezikom. In poslušali ste zgodbe, prečudne, da je ledenela kri po žilah, se vzbujala ljubezen v srcih, razcvetele rože v dušah in radost gledala iz oči in zadovoljstvo. Zdelo se vam je, da takih zgodb nikdo ne živi v življenju. A ko ste jih gledali pred seboj, so se vam kljub njih prečudnosti

zdele tako poznane in svoje, kakor da so vaše lastne zgodbe, v dušah prežite.

Se spominjate takih večerov? . . .

Glejte, takšne so ruske bele noči . . .

Zatone solnce, ugasne večerna zarja. A tistega temnega plašča, ki navadno objame zemljo, kakor da jo hoče skriti neprijaznim in nepoklicanim očem, ni nikjer kakor da je pozabil na svojo zemljo tisti temni plašč?! Kakor da je zbolel in ne more priti ter pošilja svojega zastopnika, da on uspava zemljo v sladek sen, kratek, a zato sladkejši, ker je kratek.

Komaj ugasne večerna zarja, rdeča in ognjena kakor zublej, že se prikazuje jutranja, vsa sveža in rožnata, kakor lice device, uvajajoče se v bistrem potoku. Tam, kjer je zatono solnce na večer, nekaj korakov, zdi se, od njegovega zatona, se prikaže zopet želeč vsem dobro jutro. Kakor da je sedlo za tisti brezov gozd tam na horizontu stoječi, popilo čaj, zasnulo na minute in se dvignilo zopet na cestovanje po cesti, vse modri, kakor s plavicami potlakani, kakor s potonicami posejani.

En sam somrak, odet v pajčolanasti plašč, sivi, kakor listje topolov, so tiste bele noči.

Kakšne prečudne pravljice ste mi pripovedovale, bele noči. Pravljice tistega mojega življenja, živečega samo v mojih sanjah, — telesu nepoznanega, živečega takrat, ko je gospodoval nad zavestjo moj "Jaz", nepoznani in skrivnostni, razlikujoč se od tistega vsakdanjega, poznanega, ki mi je gledal iz oči, ko sem sedel k obedu.

Spominjam se še, kako sem se ga ustrašil, ko je stopil k meni prvič. Ustrašil sem se ga, kakor se človek ustraši nepoznanca, nenadoma stopivšega pred njega.

Natančno tako, spominjam se, sem se ustrašil nekoč v mladosti tudi tistega vsakdanjega svojega "Jaza", ko je stopil prvič pred me in rekel s surovim, brezobzirnim glasom:

"To sem Jaz!"

Ali privadil sem se ga hitro in dasi še otrok, ga cenil in se ponašal z njim. Zakaj njegova brezobzirnost mi je bila po vseč in čudil sem se, spomnivši se svojega strahu pred njim; kako sem se vendar mogel ustrašiti tega, kar je vzrastlo z menoj, kar se je rodilo z menoj?! Saj je vendar on tisti, ki vodi moja vsakdanja pota, ki mi pogrnja mizo k obedu.

A tisti drugi, nepoznani?! . . . Kdo bi mislil nanj kdo se oziral nanj?! Saj se vedel nisem zanj. Če bi prišel, kakor je prišel prvi, brezobzorno in ponosno in se imenoval, bi človek pogledal nanj, ga uvaževal ali ga vsaj trpel. A ni se pojavljal in zato ga nisem poznal.

Ko je prišel k meni, je bil na njegovih ustih usmev, v očeh kraljestvo. Ni prišel ob belem dnevu, kakor tisti prvi, nego v nočeh sanjarij, poklonil se in pozdravil:

"Sreča s teboj in radost!"

Pogledal sem ga, stoječega pred menoj, nepoznana in vprašal nezaupljivo:

"Kdo si?"

On pa se je priklonil vnovič in rekel vljudno in prijazno, kakor človek, ki se želi seznaniti, a ne ve, če ni njegova želja nadležna in rekel:

"Če sem ti nadležen, povej! Če ti ni do mene in do mojega pozdrava, obrni se od mene."

Gledal sem v njegove sanjarske oči in usmeval se, ko je vprašal že brez nezaupanja:

"Kdo si, ki me pozdravljaš, kakor še nisem slišal?"

"Tvoj 'Jaz'," je odgovoril.

Moje oči so obvisle na njem. Zopet se me je polastil kakor človeka, ko sliši v nepoznancu poznano ime poznane človeka.

"Moj 'Jaz' je docela drug! Poznam ga."

Nasmehnil se je nepoznani.

"Moj tovariš je tisto! Moj brat!"

Pogledal sem ga in še je bil dvom v meni. Vendar mi je bilo, kakor da mi je nekdo pokazal sliko, ki sem jo že gledal nekoč, a se nisem mogel spomniti kedar in kje in če v resnici ali samo v sanjah.

"Kaj sta v meni dva 'Jaza'," sem vprašal.

"Dva" je rekel kratko.

"Kako da te dosihdob še nisem videl?"

"Nisi me hotel videti. V tebi živim od tvojega začetka in sem toliko starejši od mojega brata tvojega poznane 'Jaza', ki je zaživel v tebi s prvo kret-njo zavesti."

Tedaj so se mi odprle oči.

"Mar si to ti, s katerim sem se razgovarjal v urah sanjavih?"

Prikimal je ves zadovoljen, videč da sem ga spoznal in prisedel k meni.

"Tisti sem!"

Veselo mi je postalo in prijetnost je objela moje ude.

"Lepo si mi pripovedoval", sem rekel. "Le žal da si govoril tako redko!"

"Vsako noč sem ti pripovedoval. Vsako noč sem te vodil po potih, kamor te moj brat ne more. Po dnevih, ko si sedel zamišljen pri obedu, ko si delal na polju, sem ti govoril. Na večer, ko si posedal pred hišo, sem bil s teboj."

"A nisem te slišal," sem se začudil, "niti te videl."

"Moj brat, tvoj prvi Jaz, Jaz dneva in bdenja, Jaz praktičnih misli, kakor govore ljudje, je zakrival tisto, kar sem ti govoril in kazal. S svojim plaščem pozabljivosti je ogrnjal moje besede in slike, da bi jih ne videl, ko se zbudiš. Zakaj ne ljubi on mojih besed in slik. Njegovi in moji vzgledi si nasprotujejo. No, močnejši sem od njega. Moja cesta vodi po trdih tleh zemlje, ona vodi tudi po prozornem eterju, v carstva, kamor cesta mojega brata, vodeča le po trdih, zaprašenih tleh ne more. Ne poznam in ne priznam, kakor moj brat časa in prostranstva in zato je moj svet lepši in bogatejši, srečnejši in brezgrešen ... Lahko je meni hoditi po cestah mojega brata. Po mojih njemu ni mogoče. Zato me ne ljubi. Zato zagri-nja pred teboj vse to, kar ti pokažem in povem v urah spanja in zamišljenosti, da bi ne zahrepenel v urah vsakdanjosti za tistim, česar ti ne more dati moj brat. A ti veš kako so krasne moje ceste. Zgodi se namreč včasih, da tvoj spomin pridržijo plašč mojega brata, ko se vzbudiš in tedaj vidiš koščke mojih cest v belem dnevu. Takrat misliš ves dan o teh cestah, pripoveduješ o njih, ne oziraje se na trditve brata, da so vse le sanjarije.

Rad bi ti v urah, ko zadremlje moj brat pokazal po katerih cestah njegovih naj hodiš in po katerih bi bilo boljše, da bi ne hodil. Ali on ne dovoli."

"Zakaj ne dovoli?"

"Človek ne sme vedeti, kam ga vodi cesta, pred njim ležeča," govori. "Sam naj voli. Zakaj vse ceste so narejene zanj. Krene na cesto, trudno in nehvalno, dobi na pot moč, da jo naredi veselo in blestečo. Zakaj vse ceste vodijo k cilju. So take, na katerih ni nevarnosti in se cilji ponujajo. So pa ceste,

na katerih je mnogo zaprek in zahtevajo mnogo učenosti. Poslednje so lepše od prvih, tudi častnejše." Tako govori moj brat, tvoj "praktičen Jaz". Z učenostjo se baha in s praktičnostjo, zato govori tako.

Ne ljubim tiste njegove učenosti. Pretežka je. Obvisi na tebi in te ne pusti, kamor te vleče hrepenenje. Kakor težah, hladen kamen obvisi in te teži. Nočem tiste uteži. Lahkoto duha in misli hočem, ne polzečo po prašni cesti, vse z znojem namočeni, nego dvigajočo se, kakor peruti goloba v prozorni čisti zraku, med oblake, polnih skrivnostnih bliskov in groma. Nočem suhoparnih zakonov znojnih cest, s krvjo orošenih; nočem uvenelih in umorjenih idealov, v žaloigro spremenjenih idil. Čisto hrepenenje je moj dihanje, cvetje moje besede. Ni moj poljub leden, kakor telo mrliča, nego gorak, kakor grudi device."

Taka je zgodba tistega prvega srečanja mojega "drugega Jaza" . .

Pozdravljene, bele noči!

Bolj, kakor kedaj poprej, sva se pogovarjala z njim v tistih urah, ko so sanjavo šepetale bele breze. Vsakokrat, ko so se odele v sivi pajčolan, sva sedela pod njimi in njegove zgodbe, ki so bile moje lastne, v duši prežite, so bile prečudne, nevsakdanjo vsakdanje, neverjetno verjetne, neresnično resnične. Bile se plod in življenje življenja mojega drugega "Jaza".

Pozdravljene, bele noči . . .

Perzijanke in klobuki---moderniziranje muslimanskega ženstva.

Perzija je mohamedanska dežela. Alah je tam edini pravi bog in Mohamed je njegov prerok. Vsi drugi so glavri, — krivoverci, ki imajo čudne noše, in njihove ženske hodijo naokrog odkritih obrazov. Za pokrivala imajo klobuke; oboje, odkriti obrazi žensk in klobuki na njihovih glavah, je pregrešna navada, ki bi jo Alah svojim pravovernim nikoli ne od-pustil.

Vzlic Alahovi strogosti so se začele ženske v Turčiji modernizirati. Začetek je težak, kajti v Turčiji je žena v javnem življenju na najnižji mogoči stopnji. Prišel je Kemal paša, izvedel ločitev cerkve od države, odpravil bigamijo (haremu), odprl turški ženi pot v javno življenje, pa se je začelo. Počasi bo šlo, več generacij bo treba, da se iztrebijo ozkotirni verski predsodki muslimanov.

V Perziji ni takih reforem socialnega značaja kakor v Turčiji. Prišla pa je med premožnejše Perzijan-ke misel, da ni lepo zakrivati lepe ženske obraze. Pa so si kupile klobuke, kakor jih nosijo Evropejke v perzijskem glavnem mestu. A te "nečimrne" Perzijan-ke si še ne upajo s klobuki na ulice kjer žive samo "pravoverni"; le kadar se naredi mrak, gredo na sprehod v spremstvu moških v kraj, v katerem šetajo in dominirajo Evropejci.

To, pravijo, je začetek preobrata v življenju perzijske žene, ki se je začel od zgoraj navzdol, medtem ko gre v Turčiji od spodaj navzgor, toda le med ti-stim ženstvom, ki je dobilo nekaj izobrazbe. Masa je vzlic vsem reformam in dekretom na papirju "pravo-verna" kakor je bila.

Profiti Pennsylvanske železnice in drugih velikih kompanij.—Plača delavcev.

Ena največjih ameriških železniških družb je Pennsylvania R. R. Co. Pred dobrimi 80 leti je znala njena vrednost sedem in pol milijona dolarjev. Danes je cenjena na dve milijardi pet sto milijonov dolarjev. V 80 letih je izplačala \$881,000,000 dividend.

Pennsylvania železniška kompanija je protiunij-ska in v zadnji veliki stavki železničarjev je bila v boju proti njim najbolj agresivna. Svoje proge in delavnice obratuje po sistemu odprte delavnice. To pojasnjuje, zakaj je njena imovina tako narasla, in čemu so njeni profiti tako visoki.

Vse velike kompanije v tej deželi se postavljajo, da prosperiteta v tej deželi ni bila še nikoli tolikšna kakor v preteklem letu in v prvi polovici tega leta. Tudi za bodoče se "nam" obeta. Profiti posameznih družb znašajo stotine milijonov dolarjev.

To je ena stran slike.

Druga je, da se plače znižujejo, da se delavce v stoterih obratih bolj in bolj naganja, da jim priganjaški obratni sistemi izčrpavajo moči z veliko naglico, sploh, da vladajo za delavce slabi časi. Posebno so prizadeti delavci, ki spadajo pod definicijo "common labor". Organizirani delavci raznih strok imajo v primeri z "navadnimi" delavci dobre plače. Prvi so v unijah, in razun tega nimajo na delavskem trgu toliko kompeticije kakor drugi. Neizučeni delavci so večinoma neorganizirani ter kontrolirani s špijonažo, kompanijskimi unijami, kompanijskimi podpor-nimi organizacijami, s kompanijskimi listi ter z vsakovrstno kompanijsko propagando. Kompanije jih drže na niti z raznimi "povišanji", nekatere tudi s penzijo, s počitnicami in podobnimi ugodnostmi. A predno jih delavec doseže, mora službovati toliko in toliko let; biti mora priden in lojalen. Če je zatožen, da ni ljolen, da je agitator ali kaj podobnega, ga v kompanijske rekorde slabo zapišejo in ko bi imel biti deležen "ugodnosti", ga odslove...

Največja naloga ameriških unij je — organizirati "common labor". Šele ko bo organiziranih dvajset milijonov ameriških delavcev namesto tri milijone, bomo mogli govoriti o prosperiteti ameriškega ljudstva, kajti preje je ne bo.

Unije same na sebi, take kakršne so, pa nimajo ne volje in ne moči začeti z učinkovitim organizatoričnim delom med milijoni delavcev v ameriški industriji. Za tako delo je treba energičnosti, idealizma, načel in nesebičnosti. "To nam more dati le socialistična stranka", je pred letom dejal en ameriški unij-ski voditelj, ki ni socialist; priznal je to resnico zato, ker ve, da so ameriške unije napredovale, dokler je bila socialistična stranka jaka, dokler je imela nad 300 listov, izmed katerih je bilo nekaj zelo razširjenih.

Prišla je vojna, in ameriški profitarski sistem je pod masko patriotizma in lojalnosti zatrl soc. stranko in njeno časopisje. V veliko pomoč reakciji se je izkazal tudi takozvani ekstremno radikalni val, ki je operiral pod komunistično firmo.

Ameriško delavsko gibanje je plačalo velik dav-ek, in posledica je, da so ameriške delavske mase potisnjene v še večjo ekonomsko odvisnost kot prej. Kapitalizem je dal malemu številu delavcev precej dobre plače, drugemu moli pred oči koncesije, ki so

omenjene prej, in vsi skupaj garajo, da dobe delničarji čimvečje profite.

Velika in močna socialistična stranka ni bila v tej deželi za delavstvo še nikoli tako potrebna kakor sedaj. Čudno je le, da delavstvo mi še spoznalo te resnice.

Stare, pozabljene postave.

Razne ameriške države imajo vse polno postav, na katere se je v zadnjem pol stoletju in tudi preje ter pozneje, pozabilo. Niso jih črtali, pač pa so jih, ko je prišel čas, prezrli. Vsako večje ameriško mesto, ki je staro do sto let, ima par sto pozabljenih ordinanc. Enako vsaka država, ki ima v svojem zakonu stotere nesmiselnosti.

Zedinjene države v tem niso izjema. Anglija npr. ima od l. 1603 postavo, ki določa, da mora vsaka oseba v Angliji, razun dojenčkov, jesti ob sredah ribe. Kdor se ji je hotel izogniti, je moral dobiti uradno oprostitev, katera ga je stala \$100 v današnji ameriški valuti. Na izvajanje te postave so v času ko je bila sprejeta bolj strogo pazili kakor pazijo v tej deželi na izvajanje prohibicije. Ker je bilo mnogo kršilcev, so bili dohodki države, ki jih je prinesla globa, zelo visoki, in kraljica Elizabeta jih je porabila za mornarico.

V dobi ko je pričel rimski katolicizem v Angliji naglo padati, so tudi katoliški postji, katerih je bilo tedaj več kakor danes, in strožji kot sedaj, izgubili svojo moč. Ljudje niso jedli več toliko rib kakor prej, in angleški ribiči so bili v nevarnosti propadanja. Obrnili so se za pomoč k vladarici Elizabeti, ki jej odločila: "Podaniki, jejte vsako sredo ribe! Vsakdo, ki krši to odredbo, plača 10 funtov šterlingov globe".

Še danes, ko je ta postava že davno pozabljena (odpravljena ni bila nikoli), se mnogo angleških restavracij drži starega običaja in servirajo ob sredah ribe, enako tudi veliko ameriških, kajti angleški izseljenci so prinesli to navado s seboj v to deželo.

Alkoholna moča v New Yorku.

Wm. L. Taggart, pravni svetnik prohibicijskega urada v New Yorku, je resigniral, ker je obupal nad misijo Volsteadove postave. Taggart pravi, da je v New Yorku nad sto tisoč lokalov, v katerih prodajajo alkoholne pijače; v New Yorku imenujejo take lokale "blind pigs", in v nekaterih krajih "speakeasy". Taggartovo mnenje je, da je New York danes bolj moker kot kedaj poprej.

Zelo veliko se producira žganja. Ameriška vlada troši milijone dolarjev za obmejne straže, ki krožarijo s svojimi parniki po atlantskem obrežju, da preprečijo uvažanje žganja iz inozemstva, v ameriških mestih pa se je medtem razvila posebna obrt, katera producira žganje na debelo, dasi seveda ne v tolikšnem obsegu kakor pred prohibicijo, kajti danes se žganjekuže nahajajo v skritih krajih, a mnogo jih vendarle izslede.

Vse kar je dosegla prohibicija v New Yorku in v mnogih drugih krajih, je več slabe alkoholne pijače, ki jo ljudstvo katero hoče piti plačuje dražje kot pa pred prohibicijo dobro pijačo, in povečala je korrupcijo ter hinavščino.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

ČASOPISJE VODITELJ LJUDSTVA.

CANONSBURG, PA. — Dasi je filmska industrija zelo razvita, dasi imamo že vse polno radio postaj, je časopisje še vedno vodilni faktor ljudskih množic. Stranke brez svojega tiska so nemogoče, cerkve ravno tako. Imajo ga podporne organizacije, unije itd. Tisk je za prenašanje besede vzlic mnogim drugim sredstvom ki so vposljena za ta namen, še vedno najvažnejši faktor in bo še dolgo ostal.

Izmed vseh je najmogočnejši kapitalistični tisk. Ta je tako spretno urejevan, da so milijoni neukih čitateljev prepričani, da čitajo dobre liste, ki "pišejo za ljudstvo". Poleg tega dobivajo take "dobre" liste skoro brezplačno. Ljudstvo, ki čita samo kapitalistične liste, je naravno najboljša opora sedanemu redu krivice, korupcija in izkoriščanja, dasi se tega v svoji zaslepljenosti ne zaveda. Ljudje, ki čitajo nabožne liste in jim verjamejo (zato ker ne čitajo listov ki bi jim povedali resnico), verujejo še vedno v čudeže in v vsakovrstne vraže. Izobrazbi so nedostopni.

Kapitalističnemu ter drugemu zavajalnemu časopisju je čisto lahko obračati ljudsko pozornost od važnih problemov na popolnoma nevažne stvari. Važno stavko znajo tako sistematično ignorirati, da postane v očeh javnega mnjenja nevažna. To je npr. slučaj v sedanji stavki premogarjev. To povzroča, prvič nevidno ofenzivo proti uniji, atentat na plače delavcev in pa pomoč skebom. Kapitalistični listi, ki imajo za seboj velika bogastva, so razširjeni kakor noben delavski list. Noben "popularen" kapitalistični list ne pravi, da zastopa kapitalistične interese. Vsaki ima svoj program za napredek občine v kateri izhaja, in vsaki se bori za poštenje v javnem življenju, za ljudske interese in za domovino. Ljudje, ki jih čitajo, sicer ne verjamejo vsega kar berejo v njih, toda ker jim je resnica neznana, ostanejo pod vplivom njihovim interesom nasprotnega tiska in se ravnaajo po navodilih in priporočilih, ki jih čitajo v glasilih denarnih interesov.

Če bi imelo delavstvo v vsakem mestu svoj dnevnik, svoje tednike in revije, bi bilo močno in sedanja stavka premogarjev ne bi šla mimo tako neopaženo kakor sedaj. Na dneve volitev bi bil rezultat precej drugačen kakor je danes. Logičen zaključek te resnice je, da je naloga tistih, ki jo poznajo, širiti delavske liste; dva lista, ki zaslužita med nami vso podporo sta v slovenskem jeziku Proletarec in Prosveta in v angleškem American Appeal in New Leader.

Slovenski premogarji tega kraja se v sedanji stavki v morju splošnega kaosa in nevednosti odlikujejo v razredni zavednosti in dobri volji. Tudi med drugimi narodnostmi se dobi mnogo razumnih delavcev, toda masa je pristopna malodušnosti in zavajanju.

Naselbina Canonsburg-Strabane ima aktiven klub, pripadajoč k JSZ., ki se veliko trudi za napredek. Glavni smoter mu je širiti med ljudstvo nauk resnice, kajti samo misleče delavstvo je varno pred zavajalci.

Dne 28. maja je imelo društvo Postojnska Jama št. 138 SNPJ. slavnost, posvečena izboljšanju svojega doma, ki ima sedaj prostoren oder, da bo boljše odgovarjal dramskim predstavam. Ob tej priliki je društvo vpriporilo dramo "Hrbtenica", ki je kakor nalašč za sedanje čase.

V teku imamo kampanjo za razširjenje Proletarca. Kot zastopnik tega lista apeliram na vas: sodelujmo v nji vsi! Kvoto bomo dosegli, če se vsi ki se zavedamo važnosti Proletarca za naše delavstvo, lotimo agitacije, Resignirati ne smemo. V Pennsylvaniji so bili trustjani od nekdanj arogantni ter se borili proti delavstvu z vsemi mogočimi sredstvi. Sedaj, ko si domišljajo, da je njihova oblast večja kot v preteklosti, jim moramo pokazati, da nismo pozabili na vrednost, ki jo ima socialistična stranka in njeno časopisje za delavsko gibanje in za delavske interese v splošnem. — Marko Tekavec.

SLAVNOST DESETLETNICE SLOVENSKEGA DOMA V GIRARDU.

GIRARD, O. — V ponedeljek 30. maja je naselbina Girard obhajala redko slavnost — desetletnico, od kar si je zgradila Slovenski dom. Nekateri gostje iz zunanjih naselbin so prišli v Girard že v nedeljo, večinom pa so prišli v ponedeljek. Dvorana je bila kmalu po 2. uri popoldne napolnjena. Program je utorila Mladinska godba (girardska), v katerih je okrog 25 članov. Dopoldne je sodelovala v Memorial Day paradi, ki jo prirede vsako leto na ta dan razne organizacije.

Program je vodil s. John Tancek. Udeležence je pozdravil predsednik Slovenskega doma s. John Hochenvar.

Pevske točke je oskrbelo Slovensko pevsko društvo "Zvon" iz Newburgha (Clevelanda), O., pod vodstvom zborovodje P. Kogoj. Dve pesmi je zapel pod vodstvom istega zborovodje tudi tukajšnji pevski zbor "Ljubljanski vrt". Kakor v mnogih drugih naselbinah, tako ima tudi naša težkoča, kar se tiče pevskega zbora. Ni lahko dobiti v vsakem kraju človeka, ki bi bil dober pevovodja, in enako težko je zmagovati stroške. Naš zbor je že dolgo brez učitelja in nima stalnih vaj. P. Kogoj je bil zborovodja našega zbora le ob tej priliki. Znani clevelandski harmonikar Hojar je zaigral par komadov na svoj instrument, in s tem občinstvu zelo ustregel. Na sporedu je bilo označeno, da bo sodelovalo tudi pevsko društvo "Strossmayer" iz Youngstowna, a radi zadržkov ni moglo priti.

Mala Zora Dolčič je lubko deklamirala pesmico, posvečeno tej slavnosti, in kakor drugim, je občinstvo tudi njej dalo zaslužen priznanje.

Slavnostni govor je imel urednik "Proletarca" s. Frank Zaitz. V besednih karikaturah nam je risal prizore iz naselbin, ki se odlikujejo posebno po sporih. Karkoli je katera naselbina dosegla, ni dosegla samo v znamenju harmonije, ampak v disharmoniji. Toda le tam, kjer je zmagala harmonija dela, so bili doseženi uspehi, in ena teh naselbin je tudi Girard. Slavnosti kakor je ta, so v naših naselbinah še redke, je dejal govornik. Ako primerjamo girardski Slovenski dom z velikostjo girardske naselbine k onim v

drugih naselbinah, vidimo, da je dosegla relativno večji uspeh kakor druge. Naselbina, ki ne šteje niti sto družin, pa ima tolikšen dom, je gotovo pokazala, kaj se da doseči s požrtvovalnostjo in delom. Ima svojo godbo, svoj pevski zbor, razna podporna društva in organizacijo, v kateri so naši zavedni delavci, pionirji napredka — klub JSZ. Ali girardska naselbina bi lahko dosegla še veliko več in bo dosegla, ako iztrebi malenkostne osebnosti radi katerih potroši veliko energije, ki bi jo lahko vpslila za koristne stvari. Govoril je nadalje o borbi delavca za svoj obstanek, o važnosti vzgoje, o naši mladini in o razmerah med nami v splošnem. Občinstvo mu je pazno sledilo, in s svojim humorjem je vzbudil obilo smeha.

Spored slavnosti je zaključila godba, nakar je sledil ples in prosta zabava. Priredba v celoti je bila uspeh in izvršila se je v najlepšem redu. — *Poročevalec.*

PIKNIK KLUBA J. S. Z. V GIRARDU.

GIRARD, O. — Klub št. 222 JSZ. v Girardu priredi v nedeljo 26. junija piknik v Avon parku, v kraju ki mu pravimo Slovenska Bistrica.

Klub št. 22 je znana aktivna postojanka J. S. Zveze in kot taka zasluži podporo vsega našega delavstva v tem kraju.

Vabimo na poset tega piknika tudi sodruge in somišljenike kluba JSZ. v Warrenu, naše prijatelje v Farellu, Pa., Bessemerju, Pa., Youngstownu itd. Postrežba bo najboljša, zabave mnogo za vse. —

J. Tancek, tajnik.

MILWAUŠKI ŽUPAN BO GOVORIL NA SOCIALISTIČNEM PIKNIKU V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Na pikniku katerega priredi v nedeljo 19. junija ob 2 popoldne socialistična stranka okraja Cook (Chicago in okolice), bo govoril milwauški župan sod. Dan W. Hoan. On je v Združenih državah poznana osebnost. Za zasluge, ki si jih je pridobil za delavsko ljudstvo kot socialistični župan eno večjih mest, ga spoštujejo celo njegovi nasprotniki. S pomočjo socialističnih aldermanov je dosegel, da je v mestu Milwaukee korupcija v vseh mestnih uradih ne poznana stvar. Sodrug Hoan je obenem tudi izvrsten govornik, toraj ne zamudite prilike slišati ga v nedeljo 19. junija. Drugi govornik bo George R. Kirkpatrick, pisatelj, predavatelj in bivši glavni tajnik soc. stranke.

Vstopnice na piknik stranke dne 19. junija se v predprodaji dobe v uradu Proletarca in pri članih ter članicah klubov JSZ. v Chicagu. Vstopnina za osebo je 30c. Ves prebitek od vstopnic, ki jih proda naš klub, gre v podporo našemu glasilu. Ako prodamo štiristo vstopnic, dobi naše glasilo \$100 podpore. Le malo truda je treba, pa jih lahko prodamo ne samo štiri sto, ampak še enkrat toliko. Prodajte vstopnice na sejah, v delavnici in kjerkoli, kajti to ni samo naša prireditev, ampak prireditev vsega socialističnega delavstva v Chicagu. Otroci do 12. leta so vstopnine prosti. Vzemite jih seboj v park, da se zabavajo z vami.

Piknik se bo vršil v Riverview parku na Western Ave. med ulicama Roscoe in Belmont. Vzemite vsako karo, ki vozi do Western Ave., in potem po Western Ave. do parka. Govori se prično točno ob 3. Druge točke programa in prosta zabava se prične ob 2. Na sporedu tudi ples na odprtem paviljonu. Vstop-

nice za naš piknik so ob enem vstopnice v Riverview. Pikniški prostor boste dobili v notrajnosti parka.

Kupite vstopnice od naših sodrugov, ali pa jih skušajte prodati nekaj tudi sami, da boste s tem pomagali da bo prebitek, ki gre našemu glasilu v podporo čimvečji. Pridite v urad Proletarca k tajniku kluba št. 1, ali pa ga pokličite telefonično na Rockwell 2864, in naročite koliko vstopnic želite in naslov, na katerega naj se vam pošljejo. — *P. O.*

PIKNIK DRUŠTVA "VODNIKOV VENEC" ŠT. 147, SNPJ. V CLEVELANDU.

CLEVELAND, O. — V teh, na prosto vabljenih, solnčnih dneh, človek dokaj rad pohiti iz zakajenega mestnega zidovja v prosto naravo, kjer najde razvedrilo in sveži zrak. Društvo "Vodnikov Venec" se tega zaveda in bo v nedeljo 12. junija priredilo za svoje člane in prijatelje piknik, na dobro poznani Pintarjevi farmi, v Euclid, O.

To društvo ima tudi kredit, da zna svoje goste na veselicah najboljše zabavati, in to se vam poleg dobre postrežbe zagotavlja tudi na tem pikniku. Društvo "Vodnikov Venec" je tudi včlanjeno v Izobraževalni akciji J. S. Z., ter se je še vedno izkazalo, da je naklonjeno socialističnemu gibanju in za to zasluži, da ga podpirate.

Za na piknik vzemite Nottgham karo do konca, od tam pa vas pelje "truck" brezplačno na določen prostor ob vsaki uri: istotako nazaj. Na veselo svodenje 12. junija! — *L. P.*

SHOD V WARRENU DOBRO USPEL.

WARREN, O. — Sodrug Anton Garden, tajnik ohijske Konference JSZ., je po sklepu zadnjega njenega zborovanja, ki se je vršilo v Warrenu, aranžiral v raznih naselbinah v Ohiju shode, na katerih je govoril F. Zaitz, urednik "Proletarca"; kakor drugim, je priporočil tajnik Garden tudi sodrugom v Warrenu, da store potrebne korake in skličejo shod pod avspicijo svojega kluba. Ker pa je ta že več mesecev neaktiven, shod ni bil sklican vnaprej na način kakor v drugih naselbinah, ampak s sodelovanjem nekaj oseb, predvsem Fr. Modica in govornika, s katerim smo se posvetovali v Girardu dne 30. maja, ko je nastopil na slavnosti desetletnice Slovenskega doma. Shod v Warrenu je bil sklican v sredo dne 1. junija v Jugoslovanskem domu.

Somišljeniki so sporočili ljudem, kolikor je bilo v kratkem času mogoče, kje in kedaj se shod vrši in kedo bo govoril. Pričakovali smo v takih okoliščinah le majhno udeležbo, bila pa je v resnici taka, da nas je iznenadila.

Predsedoval je s. Frank Modic, ki je v kratkem nagovoru pojasnil, da se ta sestanek vrši prvič radi namena da se klubu št. 243 vrne potrebno življenje, oziroma da se ga reorganizira. Ker se nahaja med nami naš sodrug Fr. Zaitz, bi ne bilo prav, če bi ga ne čuli tudi v naši naselbini. Nato je predstavil govornika, ki je izrekel svoje zadovoljstvo, da ima priliko govoriti med nami v našem domu. V poldrugo uro trajajočem govoru nam je slikal položaj med nami in drugod, posebno med ameriškimi Jugoslovani. Posegel je v zgodovino JSZ., v začetek in razvoj Proletarca ter v aktivnosti, ki jih vrše, ali bi jih morali vršiti naši klubi.

"Če ste zase vsaj malo toliko kot so zase predstavniki privatnih interesov, Morgan, Rockefeller,

Gary, Insull itd., tedaj boste šli v stranko zavednega ameriškega delavstva, v katero edino spadate," je nam dejal. Fr. Modic, predsednik shoda, je vprašal, koliko jih je pripravljenih lotiti se dela v klubu JSZ. in redno plačevati članarino, in priglasilo se jih je petnajst. Neaktivni klub št. 243 JSZ. je postal s tem zopet aktiven.

Govornik je konstatiral žalostno dejstvo, da trošimo po naselbinah vse preveč svojih energij v sporih, ki so več ali manj osebnega značaja. Moramo se intelektualno dvigniti, je rekel, da bomo o svojih razpravljali ne da bi nastala pri tem osebna nasprotstva. Včasih jim je težko, pa tudi nemogoče izogniti, ali če je volja na obeh straneh, se nesoglasja lahko premosti, ako niso načelnega značaja. A tudi v slednjem slučaju osebni boj ni prav nič potreben.

Priporočal je klubu, naj se predvsem posveti vzgojnemu delu v naselbini. Prireja naj diskuzije in med drugimi posebno take priredbe, na katerih bomo imeli od začetka kako enodejansko predstavo, deklamacije in nagovore.

Takoj po shodu je bilo zaključeno, da se prva seja vrši v soboto 4. junija, o katerimi poročamo več prihodnjič. Udeleženci so prispevali \$5 v podporo listu.

Zavzeli smo se, da warrenska naselbina ostane v akciji in da to pot klub JSZ. resnično ohranimo ne glede na poteškoče in viharje, na katere bomo morda naleteli.

Naj še omenim, da je bilo na tem sestanku precej hrvatskih delavcev. Slovenska naselbina v Warrenu je majhna, šteje le kakih 35 družin, precej več pa je Hrvatov; tudi nekaj Srbov je v Warrenu. Jugoslovanski dom, v katerem zboruje tudi naš klub ter društvo Jan Hus SNPJ., so zgradili Slovenci in Hrvatje skupaj. Sodelovalo je tudi nekaj Srbov. Dom nas stane z vso opremo okrog \$12.000. Dobro tri tisočake je plačanega, ostalo je dolg. Delničarji imajo na podpisane delnice še precejšnje obveznosti, in tudi novi se priključajo.

V soboto 28. maja so bili tu igralci dram, društva "Ivan Cankar" iz Clevelanda, ki so nam vprizorili šaloigro "Eden se mora oženiti". S predstavo so bili posetniki zelo zadovoljni, ker jim je nudila mnogo smeha. Vršila se je pod avspicijo našega doma.

Poročevalec.

PIKNIK DRUŠTVA "PIONEER" ŠT. 558, SNPJ. V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Navzlic temu, da je letošnje vreme bolj hladno in deževno, bo imelo društvo "Pioneer" št. 558, SNPJ. letos svoj prvi piknik bolj zgodaj. Vršil se bo v nedeljo 12. junija v Forest Preserve, Willow Springs, Ill. Prostor kjer bo piknik, je zelo primeren in kot nalašč pripraven za razvedrilo. Našli ga boste takole: Sledite napisom z vsebino, "Pioneer Picnic, June 12th". Ti napisi bodo razobešeni na električnih drogih po Archer Avenue, skozi do pikniškega prostora. Nanj se naj posebno ozirajo posetniki, ki bodo prišli na piknik iz drugih naselbin. Kdor se bo želel odpeljati s "truckom", naj pride ob 9. zjutraj k dvorani SNPJ., 2657 South Lawndale Ave.

Na prireditvah Pionirjev je bilo vedno obilo zabave, in gotovi smo, da jo ne bo manjkalo tudi to pot. Enako glede postrežbe. Zatoraj nasvidenje 12. junija v Forest Preserve! — *Prijatelj Pionirjev.*

VELIKA VDELEŽBA NA BARBERTONSKEM SHODU J. S. Z.

BARBERTON, O. — V dogovoru s tajnikom ohijske konference JSZ. smo zaključili, da se vrši zadnji shod govorniške ture urednika Proletarca v soboto 4. junija v Barbertonu. Poskrbeli smo, da je bil shod primerno oglašan ter uredili vse potrebno. Pred pričetkom shoda, ki se je vršil v dvorani samostojnega društva "Domovina", je igral razne komade orkester, in zadnji je bil Marseljeza. Nato je s. John Jankovich, tajnik kluba JSZ. v Barbertonu, pojasnil, da je bil povabljen na shode, ki jih je aranžirala ohijska konferenca, s. Frank Zaitz, nakar ga je predstavil avdienci. Tema njegovega govora je bila, "Položaj med nami in drugod". Ves čas je držal pozornost udeležencev, in njegova izvajanja so žela splošno odobravanje.

Po shodu se je razvila plesna in prosta zabava. Moralni kot gmotni uspeh te prireditve je bil zelo dober, posebno prvi. Udeležilo se jo je nad dve sto ljudi. Vstopnina je bila 25c.

Drugi dan se je s. Zaitz udeležil seje društva "Triglav" SNPJ., kjer je na povabilo društvenega predsednika izpregovoril par besedi in med drugim dejal, da je naloga posebno članstva SNPJ., da ono prvo izmed jugoslovanskih podpornih organizacij reši problem bolniškega zavarovanja. Priporočal je nadalje ustanovitev mladinskega društva, prvič ker je to v interesu staršev in organizacije, katero so ustanovili in jo žele ohraniti, in drugič, ker je tako društvo naši mladini v korist tudi v družabnem in vzgojnem oziru. Odgovarjali so mu, da so bili poskusi organizirati tako društvo že večkrat storjeni, a dosedaj še brez uspeha. Z akcijo za organiziranje mladinskega društva se ne bo prestalo, dokler ne bo cilj dosežen.

Koncem oktobra se bo v Barbertonu vršilo zborovanje ohijske Konference JSZ., in ob tej priliki računamo naš klub da bo imel eno večjo priredbo z izbranim sporedom. — F.

IZ JOHNSTOWNA.

V namenu, da pomagamo skupni socialistični stvari in sodelujemo v gibanju politično organiziranega delavstva, smo obnovili klub JSZ., ki ima svoj delokrog v Johnstownu (Pennsylvania) in okolici. Da pa ne zaide v mrtvilo, je potrebno, da se vsak sodrug zanima za razvoj svoje organizacije in da se v nji izpopolnjuje. Socializem je znanstven. Socialistične organizacije niso le politične, ne propagirajo samo preuredbo ekonomskega reda na temeljih znanstvenega socializma, ampak so tudi prosvetne, kajti ena najvažnejših nalog ki jih imajo je izobraževalno delo. Socializem brez izobraženega delavstva je nemogoč. Naša agitacija vodi do izobrazbe. Socialistična literatura in časopisje je sredstvo v dosegi cilja.

Slovenci v Johnstownu smo še nekako v znamenju mrtvila. Prave aktivnosti nam primanjkuje. Vzrok temu je to, da se delavstvo boji delavskega pečata. Realnosti v današnjih razmerah so mu deveta briga.

Vzrok, da so naše aktivnosti še nezadovoljive, je tudi v tem, da naše naselbine v tem okolišu živijo vsaka zase. Eden največjih vzrokov je seveda brezbržnost. Delavci se nočejo potruditi, da bi razumeli hibe današnje ekonomske uredbe, in prav nič si ne prizadevajo graditi organizacije, katere cilj je odpraviti krivice, odpraviti profitarški sistem ter ustvariti nov ekonomski red, kateremu pravimo socializem. Garanje,

brezposelnost, pomankanje, bolezni, skrbi za kruh — vse to jih dela neobčutljive za razredni boj; tira jih ob enem v nekaj mističen obup.

To so razmere, ki tepejo delavca, in delavec je tisti ki jih lahko odpravi. To pa ne bo dosegel brez organizacije.

Johnstown je mesto "odprte delavnice", katera nosi pečat skebstva, pečat izkoriščanja in tiranstva.

Spremenimo ta simbol izkoriščanja, tiranstva in samodržstva s simbolom enakopravnosti, svobode in bratstva. Ne ogiblamo se besede SOCIALIZEM. Pridružimo se zavednemu delavstvu in delujmo skupno z njim za emancipacijo proletarijata.

V Johnstownu imamo socialistični klub ki posluje pod imenom Franklin-Conemaugh. Ni pa bil reorganiziran le za ti dve naselbini, ampak namen sodrugov je, da se s časoma ko postane ta armada bojnikov za socializem močnejša, ustanovi svoj stan v mestu samem, to je v Johnstownu. Da se to čimprej izvrši, je odvisno od vas.

Apeliram tudi na društva, pripadajoča Izobraževalni akciji in na tista ki še niso, da se združimo v centralno organizacijo s sedežem v Johnstownu, katere ime bi bilo Konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. za centralno Pennsylvanijo.

Delavci, somišljeniki, samo na vas je ležeče, da napravite iz Johnstowna čim naprednejšo naselbino, in samo vi lahko preprečite, da ne postane kedaj kombinacija mračnjastva, kakor jih je precej širom dežele. Če le hočemo, bomo napravili iz te skupine naselbin organizirano enoto, katera bo nam vsem v ponos.

Pridružite se socialistični stranki, društva pa naj se pridružijo Izobraževalni akciji JSZ. Seje tukajšnjega socialističnega kluba se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu na Franklinu v Izobraževalnem domu ob 2. popoldne. — S. Zabrc.

Zavedno slovensko delavstvo za J. S. Z.

Samo tiste naselbine, ki imajo aktivne klube JSZ., so priznane, da so res aktivne na polju prosvetnega dela in da resnično delujejo v akcijah katerih cilj in smoter je koristiti delavstvu. V marsikateri, ki ni imela socialističnega kluba, so delovali posamezni somišljeniki socialističnega gibanja, toda bili so pri delu ovirani tega ker niso imeli v naselbini skupne organizacije. Ena teh je npr. Johnstown in okolica. Nedavno pa so se bivši člani zedinili, da obnove klub JSZ. in to so storili. Ima sposobne moči za organizatorično in prosvetno delo ter trenirane agitatorje.

V Kansasu so bili obnovljeni, oziroma ustanovljeni trije klubi JSZ.; Kansas je bil pred leti eden prvih v gibanju jugoslovanskega zavednega delavstva, in nikjer ni rečeno, da zopet ne postane.

Dne 28. maja je bil ustanovljen nov klub v West Parku, Ohio, dne 3. junija pa v Farrellnu, Pa.

Razun teh so nekateri klubi, ki so pred meseci prenehali delovati, postali zopet aktivni. Naša Zveza se je torej odzvala pozivu brankinega vodstva in pričela z delom, da organizira jugoslovansko delavstvo te dežele v čimvečjem številu za socializem.

Čemu napredna društva vaše naselbine ne oglašajo svojih priredb tudi v "Proletarcu"?

Zapisnik kansaške konferen- ce J. S. Z.,

ki se je vršila dne 22. maja v Cokerillu, Kans.

S. Anton Šular, tajnik Konference, otvori zborovanje s kratkim nagovorom, pojasnjuje njegov pomen za kansaško slovensko delavstvo, in izraža upanje, da se bodo aktivnosti naših klubov v Kansasu povečale, in da bodo bolj sodelovali drug z drugim kakor v preteklosti. Predloži dnevni red, ki je soglasno sprejet.

Za predsednika zborovanja soglasno izvoljen s. Steve Dudaš, ki vzame predsedniško mesto, pozdravi udeležence in pravi, da naj se vsi potrudimo, da pri- nese ta konferenca zaželeni uspeh.

A. Šular, tajnik konference, poda finančno poročilo in istotako splošno poročilo o delovanju Konference od njenega prošlega pa do tega zborovanja. Bilo je soglasno sprejeto.

Knjižničar je podal poročilo o stanju knjižnice in apeliral na zborovalce, naj vplivajo med rojaki, da bodo segli v čimvečjem številu po knjigah; knjižnica jih ima zato, da si jih izposodijo ter čitajo; za čitanje pa imamo v tem času stavke, oziroma izprtja mnogo časa. V literaturi je vse znanje, ki ga je svet dosegel ter ga zabeležil, da je vsem dostopno. — Poročilo knjižničarja se sprejme, in njegova priporočila se vpoštevajo.

Poročila zastopnikov: J. Šular, Gross, je dejal, da njihov klub še precej dobro obstoji; napredka v članstvu ne more beležiti, ker so se ljudje iz Grossa že zelo izselili.

S. Piliš, Cokerille, poroča, da so uredili vse potrebno kar se tiče novoustanovljenega kluba JSZ. Je uverjen, da bo klub uspeval ter sodeloval z ostalimi za procvit našega gibanja ter za delavske interese vobče.

S. Zajc, Edison, je dejal, da delo za socialistične klube ni prav lahko. Upam, da bo novo ustanovljeni klub na Edisonu v bodoče imel več sreče in da se bo ohranil ter naraščal v članstvu.

Steve Dudaš, Arma, poroča, da je klub št. 21 zopet na nogah, a poteškoče so še zmirom, ker je člane nemogoče pripraviti, da se bi zanimali za seje. Želi, da se temu odpomore, odpomoč pa more dati edino le članstvo.

Preide se na točko sporeda, "Izobraževalna akcija JSZ." Razprava o nji je bila obširna. Izražana so bila razna mnenja in nasveti. S. Anton Šular je slikal delo te ustanove, in koliko more storiti v danih razmerah. Če bi imela več gmotnih sredstev, bi storila na polju svojih prosvetnih aktivnosti lahko še veliko več.

Sprejet je bil predlog, da se na prihodnje zborovanje konference povabi vsa tukajšnja društva Izobraževalne akcije J.S.Z., da pošljejo svoje zastopnike ter sodelujejo v razpravah in v sklepanju.

Pri točki "Socialistična literatura, časopisje in agitacija" je bilo izražano splošno mnenje, da v času stavke in splošne brezposelnosti ki vlada v tem kraju ne more biti kake velike efektivne agitacije za razpečanje našega tiska. Sprejet je bil predlog, da se o tej točki obširnejše razmotriva na bodoči konferenci.

Pri točki, kako pridobiti gmotna sredstva, je bilo istotako precej razprave in podni razni nasveti. O onemu, ki določa, da se priredi v prid konferenčne organizacije veselico, je bilo sklenjeno, da bomo o nje- mu definitivno sklepali na prihodnji konferenci.

Volitve. Za tajnika kansaške konference JSZ. po-

novno izvoljen Anton Šular, in za zapisnikarja ter pomožnega tajnika John Kunstetlj.

Sklenjeno, da se vrši prihodnje zborovanje konferenčne organizacije četrto nedeljo v juniju ob 2. popoldne na Edisonu.

Dnevni red izčrpan, zaključek seje.

Steve Dudaš, predsednik; Anton Šular, tajnik;
John Kunstetlj, zapisnikar.

Slavni in neslavni ljudje.

Letalcu Lindberghu, ki je preletel razdaljo med New Yorkom in Parizom v malo več kot 33 urah, so napisali cele hribe slavospevov. Prirejajo mu ovacijo in ga kažejo mladim in starim za vzgled.

Lindberghov polet je bil drzen. Cilj je dosegel. Ali to ni samo njegova zasluga. Kdo so bili tisti, ki so mu zgradili eroplan, ki je bil v stanju prestati težkoče in funkcionirati? To nihče ne vpraša.

Svet je že od nekdaj navajen slaviti generale, če so bili osvojevalci in zmagovalci v vojnah. Njim so postavljali spomenike, na vojake in druge pa so pozabili. Šele po svetovni vojni so se oblastniki domislili, da ljudstvo ni več nemisleča raja kakor nekoč, pasu začeli delati spomenike "neznanim vojakom". Vsaka dežela, ki je bila zapletena v vojno, ima grob "neznanege vojaka" in spomenik na njemu, ki je spomenik armadi. Velike slavnosti vojaškega značaja se ne vrše ob spomenikih kakšnega generala, ampak ob spomeniku "neznanege vojaka".

Poteza militaristov se je precej dobro obnesla.

V filmskih igrah imajo ves sloves in kredit takozvane zvezde, dasi imajo v neštetih slučajih najtežje delo v gotovih prizorih posebno ako so nevarni, igralci, ki v ensembli niso označeni. Njihovi težki nastopi so kreditirani "zvezdam".

Sloviti filmski igralci, Lindbergh, "sloviti zločinci", kraljica Marija itd., pišejo spomine, novele, dnevnike in članke. Kreditirani so njim in zanje dobe velike vsote. Spišejo jim jih po gotovih podatkih sposobni žurnalisti in novelisti za male vsote.

Kralji, predsedniki in ministri, guvernerji in župani naredo to in ono, kar je veliko in koristno. Vsak most, vsaka javna stavba je v njihovo slavo. Večina ima kredit za dela, ki so jih naredili svetu neznan, ali le malo poznani, pa tudi poznani misleči, politiki, svetovalci in drugi talentiranci.

Današnji svet je zaverovan le v igre na odru in se ne trudi, da bi pogledal, kaj se godi za kulisami.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radi pomankanja prostora je moralo izostati nekaj dopisov in pa predavanje o Kitajski, o katerem je bilo sporočeno, da ga začnemo priobčevati v tej številki. Vse bo objavljeno v prihodnji številki.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu v Slovenskem Del. Domu, 15333 Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se sej redno, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov. — Tajnik.

Prebivalstvo Japonske naglo raste.

V preteklem letu je prebivalstvo Japonske naraslo za en milijon. Dežela je že sedaj preobljudena, a kolonij kamor bi pošiljala "prebitek", nima. Koreja je polna, Sibirija pa je ruska posest. In ruski humanizem ni še toliko komunističen, da bi Japoncem dovolil naseljevanje v prazne sibirskie province. Interesi Rusije kot države to ne dovoljujejo. Precej Japoncev se izseljuje v Južno Ameriko in tudi v Mehiko, in nekaj v razne druge kraje. Avstralija, Zedinjene države in Rusija jim je zaprta.

Kam s preobilim prebivalstvom? vprašujejo japonski državniki in sociologi. Ni izhoda, dokler ni kolonij. Preostaja le še kontrola porodov. Prvič v zgodovini Japonske se sociologi in javni funkcionarji z njo resno pečajo, dasi zanjo niso navdušeni. A prostora ni.

V Italiji, ki ima enak problem kakor Japonska kar se čezmernega prebivalstva tiče, je fašistični režim ne samo proti vsakršni kontroli porodov, ampak zahteva čimhitrejšo množitev. "Italija mora v nekaj letih imeti 60,000,000 prebivalcev," pravi Mussolini, in v ta namen je obdaval samce, zakonce brez otrok in one, ki jih imajo "premalo".

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH SOC. ORGANIZACIJ.

JUNIJ.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 19. junija piknik soc. stranke okraja Cook v Riverview parku na Western Ave. Govoril bo milwauski župan sodrug Hoan in drugi.

GIRARD, O. — V nedeljo 26. junija piknik socialističnega kluba št. 222, JSZ. v navadnih prostorih.

JULIJ.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 31. julija piknik kluba št. 27 JSZ.

OKTOBER.

CLEVELAND, O. — Koncert pevskega zbora "Zarja" v nedeljo 9. oktobra v Slov. nar. domu.

CHICAGO, ILL. — Dramska predstava kluba št. 1 v nedeljo 16. oktobra v dvorani ČSPS.

NOVEMBER.

CHICAGO, ILL. — Koncert pevskega zbora "Sava" v nedeljo 27. novembra v dvorani SNPJ.

DECEMBER.

CHICAGO, ILL. — Dne 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporočijo datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo popoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte klubu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

"Proletarec" je socialističen list, in zato ker je list načel, je obsovažen! Ako bi "Proletarca" hvalili ljudje ki ga danes sovražijo, bi mu bilo v ponižanje, in ne bil bi pravi delavski list.

NAŠI ODRI.

Slovenska mladina v Clevelandu na odru.

Slovenski narodni dom v Clevelandu vzdržuje kot svojo ustanovo Slovensko mladinsko šolo, v kateri se tu rojene otroke slovenskih staršev poučuje v slovenščini. Clevelandski slovenski živelj je v splošnem mnenja, da našim otrokom znanje slovenščine ne more v nobenem oziru škodovati, možno pa je, da bo vsaj enim koristilo. Razun tega se s starši lahko pogovarjajo ne samo angleško, ampak tudi slovensko.

Prav in pametno je, da je Slovenski narodni dom ustanovil to šolo. Koristno je, da se v nji predava naši mladini o rečeh, ki jo zblížujejo s starši. Manj pametno pa bi bilo, če se bi jo vzgajalo v znamenju šovinizma, kajti ta je škodljiv odraslenim in mladini, pa bila slovenska, ameriška ali druga.

Okrog sto otrok te šole je v nedeljo 29. maja nastopilo na odru Slovenskega nar. doma, deloma v igri "Mogočni prstan", deloma v drugih točkah. "Mogočni prstan" je pravljica v štirih dejanjih. Spisal jo je M. Milčinski in za oder insceniral A. Danilo. Ime samo pove, da je vsebina igra pravljica. Reven deček dobrih nagibov rešuje živali in pri tem reši tudi zakleto princezino ali nekaj takega in pride v posest mogočnega prstana. Vse, kar želi, se mu s pomočjo tega prstana izpolni. Igra ima devetega kralja, vile, princeze, damo ki se ponaša da ni revna in da je iz visokega stanu, škrate, strežaje, intrigantske ministre itd. V nji je do 40 vlog; ene so precej težke.

Razni vzgojitelji so mnenja, da so te vrste pravične igre in povesti mladini bolj v kvar kakor v korist, medtem ko drugi trdijo, da jim negujejo domišljijo, kar jih privede do čitanja težjih reči in do boljšega umevanja. Najbrž so oboji v pravem, ampak o tem se tu ne bomo prepirali.

Kako so igrali? bi morda vprašal tisti ki ni bil na predstavi. Kako jim je šel jezik? Tudi če se naša mladina doma nauči slovensko, je tisto kar ona govori navadno dialekt, ki ga povzame od staršev, pomešan s "kranjsko" angleščino. A tudi ta ji ne gre gladko, ker zna le toliko slovenskih besed, kolikor jih rabi za občevanje v domačem krožku. Naučiti jo slovensko igro torej ni najlažje delo.

Isti dan je bila tudi v Chicagu vprizorjena slovenska igra, v kateri so nastopili otroci. Kot posnemam iz "Prosvete", jim jezik ni šel gladko. V Clevelandu ima naša mladina več prilike govoriti slovensko kakor v Chicagu. In ima svojo šolo, v kateri se "pili" v slovenščini. Kar se tiče jezika naših mladih igralcev, ki so nastopili v "Čarobnem prstanu", je bil dober. Posebno tisti, ki so imeli daljše vloge, so se odlikovali. Frank Somrak, Jennie Jakšič, Anna Dejak, John Dejak in nemalo drugih so vsi imeli gladko govorico. Zanimiva sta bila Kuža Zvestin in Muca Liza, lepo sta pela in pokazala mnogo daru za take težke nastope. Vlogo prvega je imela Anna Crinski in drugo Stanko Centa.

Scenerija je ne le odgovarjala, ampak bila deloma prirejena nalašč za to igro.

Presledki v razgovoru igralcev so bili večkrat predolgi, zastor je parkrat malo zakasnil, in kdo malih je v kritičnem momentu pozabil kaj ima napra-

viti. To so hibe, ki so znane tudi v predstavah velikih diletantov. Malim se jih lahko odpusti, z željo, da jih bodo na prihodnji predstavi skušali odpraviti.

Deček, ki je igral na harmoniko in napravil vtis kot da je tipičen "kranjski muzikantar" je veliko pripomogel k zadovoljstvu avdijske. Nastopil je med dejanji. Plesalke so bile dobro izvežbane in oddelek Mladinskega orkestra, ki je skrbel na tej predstavi za godbo, je pokazal precejšnjo izurjenost. Režijo igre je imela ga. A. Simčič, učiteljica mladinske šole. Predstava je seveda zahtevala več drugih sodelovalk in sodelovalcev, trud pa jim ni bil posebno dobro plačan, kajti dvorana bi bila lahko polna; vseh skupaj, z otroci vred, je bilo v nji okrog 700 oseb.—F. Z.

NASELBINA FARRELL, V VRSTI KLUBOV J. S. Z.

FARRELL, PA. — Farrell je ena starejših slovenskih naselbin. Ima stanovnike, ki so tu 20 let in tudi več. Ni velika. Šteje le kakih 40 družin in nekaj posameznikov, več pa jih je v okolici.

Ima svoj Slovenski delavski izobraževalni dom, ki je eden najličnejših slovenskih domov v Pennsylvaniji. Stane okrog \$30,000. Lep je na zunan, ima za naše razmere prostorno dvorano in tudi prilično prostoren oder. Razun večje dvorane je še par manjših sob, ki služijo za seje in podobno. Spodaj je kegljišče in pa sobe, ki se jih rabi za veselice. Zgraditi tak dom v mali naselbini ni igraka. Bilo je truda, a rojaki so ga v svoji odločnosti zmagali in dosegli svoj cilj, kar se lastne dvorane tiče.

V enem oziru pa je Farrell ostal za drugimi naprednimi naselbinami zadaj; ni se namreč potrudil, da bi organiziral socialistični klub. Bilo je v naselbini vedno dovolj takih delavcev, ki se zavedajo pomena ki ga ima soc. stranka za delavsko ljudstvo, nikoli pa niso šli tako daleč, da bi klub JSZ. faktično ustanovili. Bilo je storjenih sicer nekaj poizkusov, ki so se ponesrečili.

Ko je s. Fr. Zaitz prišel govoriti na shode, ki jih je aranžirala ohijska konferenca JSZ., in je govoril dne 30. maja na slavnosti v Girardu in potem na shodu v Warrenu, je ob tej priliki prišel tudi v Farrell. Sklicali smo shod, in to v teku enega dne. Udeležba je bila zadovoljiva, če pa vpoštevamo okolščine, naravnost dobra. Shodu je predsedoval Frank Kramar. Govornik je nam predaval o položaju, o važnosti organizacij za delavstvo, in o marsičem drugem, blizu dve uri. Po njegovem govoru so bila stavljenja nanj različna vprašanja, in nato je bil ustanovljen klub, v katerega je pristopilo devet članov. Za tajnika je bil izvoljen Frank Kramar. Pri organiziranju je pomagal tudi Fr. Modic iz Warrenu.

Zaključili smo, da se v čimkrajšem času skliče prvo redno sejo da izvoli stalni odbor, in pa da se pogovorimo o naši bodoči agitaciji ter prosvetnemu delu.

Klub bo imel nekaj časa velike težave, ker bo moral premagati številne predsodke. Kakor se ne manjka nasprotnikov drugod, jih tudi našemu klubu ne bo primanjkovalo. V veliko korist mu bo, če razširimo Proletarca, in to je ena važnih nalog novega kluba.

V bodoče se bomo v Proletarca pogostejše oglašali, kajti Farrell ostane v JSZ. — M.

Ako vam je naročnina na "Proletarca" potekla, ali ste jo že obnovili?

✠ VŠČIPCI. ✠

SLABO MNENJE O ŽENSKAH.

"Kadar se dve ženski poljubite, si Judež usta obriše," piše zgagarski Zgaga v svoji koloni. Človek, ki piše o ženskah kakor piše Zgaga, mora biti zelo prostaški, in je Judež napram svoji ženi, ako jo ima, napram svoji materi in svojim sestram. — *Jerry Pen-gov, Cleveland, O.*

PREVEČ OFICIJELNEGA BRATSTVA.

Med Slovenci v Ameriki je preveč bratstva v dol-goveznih pravilih in v besedah ter v glasilih, pa pre-malo v resničnem življenju. Bodimo bratje po mi-slih in dejanjih, pa bodo naše naselbine res napred-ne. — *Viko Viković.*

FRANČIŠKANSKI KARNIVAL.

Torej v Chicagu imate na frančiškanskem kar-ni-valu vsi priliko dobiti avtomobil. Samo 10c, pa ga imate! Srečni ste! Le, da se bi kateremu izmed vas ne dogodilo kaj takega kakor mojemu bratu v Jolietu. Zadel je avtomobil na srečko, za katero je dal 50c. Stalo ga je nad \$5, da je tisto mašino izvlekel ven. Cerkveni odbor fare sv. Jožefa se ni kesal, da je oci-ganil človeka z družino, kajti hotel je novce "za faro". Ako bi cerkvenjaki res kaj vrednega imeli, bi prod-a-

VAM SE BO IZPLAČALO!

Ako hočete imeti čevlje popravljene lično, trpežno, ter po zmerni ceni, jih prinesite k meni v popravilo. Delo jamčeno. — Se priporočam ro-jakom.

FRANK DACAR,
5906 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik
2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.
Cene zmerne. Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.
Peči in pralni stroji naša posebnost.
Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street
Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.
Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

li. Vsako srečkanje je prevara, in ameriški poštni za-kon ga prepoveduje. Krist je izgnal kramarje in igral-ce iz svojega svetišča. Danas in že dolga stoletja go-spodarijo v njih kramarji in igralci, ker ni več Kri-sta, da bi jih izganjal. — *Max F. Robich, South San Francisco, Calif.*

NAPREDEK V PITTSBURGHU.

Ko smo v Pittsburghu zgradili svojo dvorano, smo ji dali ime Kranjsko slovenski dom. Veliko špetira je bilo radi imena, toda Kranjci so zmagali. Vzelo je nekaj let, da smo spoznali brezmiselnost takega ime-na. Besedo "kranjski" smo črtali. Pittsburska nase-l-bina ima sedaj Slovenski dom, namenjen da služi slo-venski naselbini. — *Pittsburska cekarica.*

SVETOVNI JEZIKI.

V polemiki o živih in mrtvih jezikih, ki jo vodijo naši mladi na angleški strani glasila SNPJ., se je po-polnoma prezrlo srbski jezik. Vsak človek zna srbs-ko, in če ne zna, njegova škoda! Srb pravi: Nauči se naj srbsčine, pa ga bo ves svet razumel. — *KK.*

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

BARETINCIC & HAKY POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin -ket re-galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-strumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

Frank Mivšek COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL.
Waukegan, Ill. Phone 2726

TOLERANCA.

Prosim drage čitatelje "Vščipcov", da mi raztolmačijo pomen besede "toleranca" iz svojih praktičnihkušenj. — *John Leskovar.*

UGANKA.

Dovolite, da stavim uganko. — Čitam razne liste, angleške in slovenske, in čim bolj jih čitam, bolj sem v konfuziji. Ne vem, ali bo vojna ali je ne bo, ali bo lepo vreme ali ga ne bo, ali bo reka Mississippi še tekla po stari strugi ali ne bo. — *John Leskovar.*

KAKO SE OBLAČIJO ANGLEŠKI DELAVSKI POSLANCI.

Strokovno glasilo krojaških mojstrov v Angliji piše, da so se naučili tudi poslanci delavske stranke lepo oblačiti. To ne pomeni, da potrošijo več za obleko kot prej, pač pa pomeni, da si jih znajo izbrati. Izboljšali so si "modni okus". Bili pa so časi, ko "ekstremno radikalni" delavci niso odobravalil lepil oblačil. Tudi v tem ali onem klubu J. S. Z. so že bili člani, ki so mrzeli sodruge z belimi ovratniki in zlikaninil oblekami ter jih grajali na sejah. Mislili so, da je socialistično gibanje sekta Janezov Krstnikov.

T.

Delavstvo, njegova varnost pri delu in njegovo zdravstvo.

V Clevelandu se bo 18.—19. junija vršila v hotelu Winton konferenca, ki jo sklicujejo zastopstva strokovnih unij, katera vzdržujejo Delavski zdravstveni biro. V njegovem odboru je med drugimi James Maurer, znani solialistični agitator in predsednik Pennsylvanske delavske federacije ter mnogo drugih voditeljev organiziranega delavstva.

Kakšen pomen imajo take konference za zdravstvo delavcev? V čem mu morejo koristiti?

Vsaki delovni dan v letu, katerih je tri sto, je ubitih pri delu v ameriški industriji 77 delavcev.

Vsaki dan je pri delu poškodovanih, med njimi stotine trajno, 8000 delavcev.

35,000 delavcev je ubitih pri delu v ameriški industriji vsako leto!

2,500,000 delavcev se v ameriški industriji ponesreči vsako leto.

85% vseh teh nezgod, smrtnih in drugih, je preprečljivih. To je izjavil v svojem poročilu o industrialnih nezgodah delavski tajnik v Coolidgeovem kabinetu, torej mož, ki ni socialist pač pa lojalen pristash republikanske stranke, 85% delavcev by bilo ubitih manj vsako leto, in 85% bi bilo manj ponesrečenih, če se bi delavci zanimali za svoje zdravstvo, za varnost pri delu toliko kot se zanimajo naprimer za kako igro ali za marsikaj drugega, ki nima ne zanje ne za druge nikake važnosti.

25,000 premogarjev je bilo ubitih v zadnjih desetih letih v ameriških premogovnikih. 25,000 mož je pustilo v globinah svoja življenja, ker se družba ne briga dovolj za tiste svoje člane ki delajo za dnevno plačo. Družba so delavci in zanimala se bo zanje, kadar se bodo sami zanimali.

Konferenca v Clevelandu je torej velikega pomena. Delavski zdravstveni biro je v času od kar obstoji dosegel že velike uspehe v uvajanju varnostnih in zdravstvenih naprav v industriji. In s tem delom takorekoč šele pričinja. Cilj delavstva na polju zdravstva mora postati: odpravimo vsaj tistih 85% nezgod, o katerim pravi sam delavski tajnik, da so preprečljive. To bo pomenilo tisoče manj vdov in sirot in desetisoče manj pohabljenec.

Ako veste za list ki prinaša boljše gradivo kakor "Proletarec", ga naročite.

VAŠ SOSED

izgleda, da ima svoje prihranke vložene v tej banki. Gotovo je pričel z vlaganjem že pred leti, in hranil je do danes.

Danes je, ali lastnik hiše, ali pa kupuje za svoje prihranke naše prve bondne hipoteke (mortgage). Sledite njemu tudi vi, in vložite svoj prihranek v največjo slovansko banko v Ameriki.

Kaspar American State Bank
1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Putujte v stari kraj z našim posredovanjem.

VARNA BANKA ZA VLOŽITI VAŠ PRIHRANEK.